

*І. І. Овсак,
аспірант, Міжрегіональна Академія Управління персоналом
ORCID ID: 0000-0002-1184-4810*

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.24.156

РЕОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

*I. Ovsak,
postgraduate student of the Interregional Academy of Personnel Management*

REORGANIZATION OF THE STATE REGULATION SYSTEM OF BALANCED DEVELOPMENT OF THE BUILDING COMPLEX

Зазначено, що державне регулювання збалансованого розвитку будівельного комплексу може бути сформовано як приведення будь-якої системи у відповідність з цілями її функціонування, що досягається шляхом впливів системи управління на елементи, що безпосередньо визначають хід процесу. Найбільш відомими формами регулювання економіки в розвинених країнах є стратегічне планування і регіональне програмування. Центральна проблема державного регулювання економіки полягає в тому, щоб вирішити питання щодо того, як можна скоординувати економічну діяльність мільйонів господарюючих суб'єктів. Водночас економічний процес, який здійснюється в умовах організаційної, тимчасової і просторової роз'єднаності, що ґрунтується на поділі праці і є високоспеціалізованим, за можливості не тільки протікає без перешкод, але і характеризувався б максимально можливою ефективністю.

Визначено, що об'єктами регулювання виступає національна економіка загалом, господарство регіонів, підприємства різних форм власності, сімейне господарство. Суб'єктами державного регулювання є державні органи, наділені відповідними повноваженнями, в т.ч. довірені особи, що керують державною власністю, пакетами акцій. В основних положеннях регіональної політики України під регіоном розуміється частина території України володіє спільністю природних, соціально-економічних, національно-культурних та інших умов. Регіон може збігатися з кордонами територій України, або об'єднувати території деяких регіонів України. Регіони виділяються на основі різних базових ознак: природних, економічних, історичних та ін.

Запропоновано визначити регіональний (територіальний) розвиток як режим функціонування регіональних систем, який орієнтований на позитивну динаміку параметрів рівня і якості життя населення, забезпечену стійким, збалансованим і взаємно не руйнуючи відтворенням соціального, ресурсного та екологічного потенціалів територій. Найважливішими ознаками регіонального розвитку є: стійкість; збалансованість; соціальна орієнтація.

It is stated that state regulation of balanced development of a building complex can be formed as bringing, any system in conformity with the goals of its functioning, which is achieved by the application of control effects on the elements that directly determine the course of the process. The most well-known forms of economic regulation in developed countries are strategic planning and regional programming. The central problem of state regulation of the economy is to address the question of how the economic activities of millions of businesses can be coordinated. Thus the economic process which is carried out in the conditions of organizational, temporal and spatial separation, based on division of labor and is highly specialized, if possible, not only proceeded without obstacles, but also would be characterized by the maximum possible efficiency.

It is determined that the objects of regulation are the national economy as a whole, the economy of the regions, the enterprises of different forms of ownership, the family economy. The subjects of

state regulation are state bodies, which are endowed with relevant powers, including: proxies managing state property, stakes. In the basic provisions of regional policy of Ukraine, the region is understood to mean that part of the territory of Ukraine possesses a community of natural, socio-economic, national-cultural and other conditions. The region may coincide with the borders of the territories of Ukraine, or may unite the territories of some regions of Ukraine. Regions are distinguished on the basis of various basic features: natural, economic, historical, etc.

It is proposed to define regional (territorial) development as a mode of functioning of regional systems, which is oriented to the positive dynamics of the parameters of the level and quality of life of the population, provided with stable, balanced and mutually not destroying reproduction of social, resource and ecological potentials of the territories. The most important features of regional development are: sustainability; balance; social orientation.

Each entity has its goals and advantages, some of which inevitably find themselves competing or contradicting. In addition, it should be noted that the inequality of entities and as a result of receiving income from some to the detriment of others. This creates the preconditions for numerous socio-economic conflicts.

Of all the entities represented in the region only for regional and local governing bodies the central task is to ensure balanced and integrated development of subordinate enterprises. Only the goals of regional bodies have a long-term social character. The challenge for these bodies is to unite the interests of all regional development actors in order to solve the real problems of the region.

The subject of regulation is a set of interrelated problems that arise between economic entities, management and the population regarding the efficient use of territorial resources and integrated economic development. The tasks of regulation are to ensure that: the balance of interests of all stakeholders is ensured; uninterrupted and effective functioning of the socio-economic complex of the region; high standard of living of the population; balanced solution of socio-economic problems and preservation of the quality of the environment. All the tasks facing the subjects of state regulation of regional development can be divided into four blocks: regional, economic, social, environmental.

Ключові слова: збалансований розвиток, державне регулювання, механізми, будівельний комплекс, регіональне програмування, стратегічне планування.

Key words: balanced development, state regulation, mechanisms, building complex, regional programming, strategic planning.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У процесі переходу України до ринкової економіки спостерігається реорганізація системи державного регулювання як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. І якщо на початку реформування на перший план виступав питання про роль і місце держави в ринковій економіці, то сьогодні більш актуальною є дилема "держава — регіони", "центр — регіони", викликана боротьбою за перерозподіл влади між центром і регіонами, суперництвом регіонів один з одним і іншими проблемами, що гальмують реформаційний процес.

В Україні нині відсутня соціальна економіка, організація, політико-правові основи для безконфліктного розвитку тріади — національного, регіонального, місцевого рівнів. Тому нерідко в регіонах проявляється прагнення до дезінтеграції, спроби відмови виконувати розпорядження Центру. У цих умовах необхідний якісний перегляд стратегії і тактики реформ, пов'язаних з формуванням реальної системи державного регулювання регіональних відносин у рамках регіону. На жаль, сьогодні держава під час вирішення питань регіональної політики змушене керуватися окремими надзвичайними заходами, а не вивіреної концепцією та відповідни-

ми інститутами регіонального розвитку, що не дозволяє вийти з кризової ситуації. Вихід же можливий тільки за сильної політичної волі до впорядкування державного регулювання територіального розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням аналізу стану та динаміки збалансованого розвитку будівельної сфери присвячені зокрема роботи А. Асаула, А. Беркути, А. Гойка, Ю. Манцевича, В. Кравченко, Л. Левгта, К. Паливоди, де автори викладають власне бачення шляхів удосконалення процесів житлового будівництва.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження еволюційного стану і сучасних тенденцій реорганізація системи державного регулювання збалансованого розвитку будівельного комплексу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття регулювання використовується в науковій літературі з регіональної економіки порівняно недав-

но, відтіснивши раніше вживане "управління" і "планування". Поняття "державне регулювання регіонального (територіального) розвитку" формується на основі синтезу термінів: "державне регулювання" та "регіональне (територіальне) розвиток". У теорії їх сутність трактується далеко не однозначно, тому розглянемо зміст кожного з них виходячи з сучасних підходів і установок.

Регулювання може бути сформовано як приведення, будь-якої системи у відповідність з цілями її функціонування, що досягається додатком управляючих впливів на елементи, що безпосередньо визначають хід процесу. Найбільш відомими формами регулювання економіки в розвинених країнах є стратегічне планування і регіональне програмування. Центральна проблема державного регулювання економіки полягає в тому, щоб вирішити питання щодо того, як можна скоординувати економічну діяльність мільйонів господарюючих суб'єктів. Водночас економічний процес, який здійснюється в умовах організаційної, тимчасової і просторової роз'єднаності, що ґрунтується на поділі праці і є високо спеціалізованим, за можливості не тільки протікає без перешкод, але і характеризувався б максимально можливою ефективністю.

Це визначення збігається з визначенням терміну "державна економічна політика" хоча теоретично поняття державна економічна політика ширше, що пояснюється тим, що коли держава відмовляється від проведення державного регулювання економіки, політика невтручання в економіку є державною економічною політикою [1].

Розглянемо поняття державне регулювання з позиції системного підходу, який включає:

- формулювання цілей і завдань розвитку;
- визначення об'єктів регулювання, організацію керованої системи;
- виділення суб'єктів регулювання, формування їх організаційної структури;
- розмежування функцій і вибір необхідних методів;
- оцінку результатів регулювання.

Цілі економічного регулювання є сукупність певних завдань, вирішення яких передбачається в найближчі або віддалені перспективи.

Об'єктами регулювання виступає національна економіка загалом, господарство регіонів, підприємства різних форм власності, сімейне господарство.

Суб'єктами державного регулювання є державні органи, наділені відповідними повноваженнями, в т.ч. довірені особи, що керують державною власністю, пакетами акцій.

До методів державного регулювання відносяться прямі (наприклад, уявлення дотацій і субвенцій, які виділяються для регіонів, регулювання цін, державне замовлення, державний контроль та ін.) [2]. І непрямі методи (індикативне планування, бюджетне та податкове регулювання, грошово-кредитна політика та тощо).

Ефективність державного регулювання виражається через досягнуті показники соціально-економічного розвитку, в яких знаходять відображення наслідки, викликані регулюючими впливами. Це передусім ступінь ре-

алізації поставлених цілей, досягнення соціально-економічних стандартів, все те, що можна визначити як функціональну ефективність.

Тепер розглянемо другу теоретичну конструкцію, досліджувану нами — "регіональний розвиток", і терміни, які її визначають, а саме: "region", "регіональна економічна політика" [3, с. 187]. У визначенні цих термінів різними вченими спостерігається неоднозначність тлумачень.

"Region" — слово латинського походження, що в перекладі означає країна, область, простір, територія. Поняття "region" у широкому сенсі вживається для розмежування території країни або світового простору за різними ознаками адміністративно-територіальним, національним, географічним та ін. [4]. Трактують поняття залежить від того, яка буде ознака береться за основу. Цим і пояснені різні тлумачення цього терміна.

У широкому побуті регіон це і одиниця адміністративного поділу країни, і край, і область і район. Одні економісти не включають у визначенні регіону питання розміщення продуктивних сил загалом в окремих галузях країни, інші вважають, що економічний регіон — це виробнича підсистема країни зі спеціалізацією виробництва у всесоюзному масштабі, з розвиненими внутрішніми зв'язками [5].

В основних положеннях регіональної політики України під регіоном розуміється частина території України володіє спільністю природних, соціально-економічних, національно-культурних та інших умов. Регіон може збігатися з кордонами територій України, або об'єднувати території деяких регіонів України.

Регіони виділяються на основі різних базових ознак: природних, економічних, історичних та ін.

У 80-і роки на основі економічного районування в СРСР виділялося 19 основних економічних регіонів [6, с.37]. Сьогодні основним типом соціально-економічного регіону зазвичай називають адміністративно територіальні одиниці (регіони, області, райони, міста, райони в містах та тощо). А також національно-територіальні утворення.

У цьому дослідженні ми будемо розуміти як рівнозначні терміни "region" і "децентралізація" із застереженням, що мова йде, передусім, про соціально-економічному, а не про правовому розумінні.

Децентралізація в Україні будуватиметься в умовах, коли регіони відрізняються один від одного не тільки національними, географічними, економічними та іншими особливостями, а й сутнісними характеристиками.

Під час характеристики регіональної економіки необхідно пам'ятати:

— регіональна економіка пов'язана більшою мірою з природно-кліматичними факторами: наявністю корисних копалин, інших природних ресурсів, сприятливих умов географічного середовища. Таким чином, рівень економічного розвитку регіону знаходиться в сильній залежності від природних факторів і від стану навколишнього середовища;

— регіональне господарство, будучи комплексним, по суті, не володіє, як правило, гармонійною структурою, багато регіонів вузькоспеціалізовані [7].

Регіональний (територіальний) розвиток — це режим функціонування регіональних систем, який орієнтований на позитивну динаміку параметрів рівня і якості життя населення, забезпечену стійким, збалансованим і взаємно не руйнуючи відтворенням соціального, ресурсного та екологічного потенціалів територій. Найважливішими ознаками регіонального розвитку є:

- стійкість;
- збалансованість;
- соціальна орієнтація [8].

Без урахування цих характеристик можливості функціонування регіональних систем у режимі розвитку різко знижені.

Регулювання регіонального (територіального) розвитку слід розуміти як спеціально організовані системні дії щодо забезпечення сталого і збалансованого функціонування регіональних систем, що має головним цільовим орієнтиром поліпшення якості і підвищення рівня життя населення.

Специфіка регіону полягає в тому, що вихідним моментом його регулювання є визначення мети регіонального розвитку. Тому поняття регулювання в додатку до регіону можна визначити як процес досягнення визначених цілей і параметрів розвитку регіону.

Державне регулювання територіального розвитку існує стільки, скільки існує інститут держави, і може бути відсутнім лише в тому випадку, якщо регіональні проблеми не існують, але це швидше виняток (наприклад, держава Ватикан). Воно існує навіть тоді, коли держава вирішує завдання зовсім регіонального характеру. Непряме державне регулювання регіонального розвитку здійснюється через всі види економічної політики.

Структуру державного регулювання регіонального розвитку утворюють конкретні дії явного і неявного, загального і виборчого характеру. Однак вони можуть бути різноплановими, що у разі неправильного застосування здатне знизити ефект державного регулювання.

Крім того, необхідно сказати і про саморегулювання розвитку територій, яке проявляється в 2-х формах: соціальної мобільності населення та приватних інвестицій. Однак сьогодні можливості саморегулювання різко занижено: у населення немає фінансових можливостей для переїзду з депресивних територій на нове місце роботи і проживання, це ускладнюється і міграційними потоками біженців і вимушених переселенців з вогнищ міжнаціональних конфліктів, розрахунок на приватні інвестиції в депресивні території теж не виправдовує себе [9]. Світова практика свідчить про те, що тільки пряме або непряме державне регулювання може здійснити корекцію функціонування такої складної системи, як регіон.

Розглянемо складові частини системи державного регулювання регіонального розвитку. Зміст процесу регулювання регіонального розвитку складають відносини суб'єктів господарювання, населення та органів територіального управління щодо вирішення соціальних, економічних, екологічних та інших проблем розвитку територій. Особливістю перехідного періоду є поява нових активних учасників регіональних процесів — це органи місцевого самоврядування, комерційні бан-

ки та фонди, фірми, підприємці, приватні особи, громадські організації.

Перераховані функції відносяться до економіки, яка перебуває на стадії стійкого розвитку. Наша ж країна, пройшовши кризовий етап, перебуває в стадії депресії. У 1998 році тільки намітилися перші осередки зростання, які були згорнуті серпневою фінансовою кризою. Держава будує регіональну політику на принципах "підтримки" і "вирівнювання", тоді як необхідно, не відкидаючи цієї практики, сформувати політику власне регіонального розвитку та проводити її зі змістом цього розвитку і з наявними політичними, організаційними, матеріальними і фінансовими можливостями держави і регіонів.

Об'єктами регулювання державного регіонального розвитку є:

- окремі групи населення;
- підприємства та організація всіх форм власності, господарської орієнтації і профілю діяльності.

Суб'єкти державного регулювання регіонального розвитку розподіляються за трьома рівнями управління:

- центральний рівень (парламент, президент, уряд, центральний банк, торгово-промислова палата, спілки підприємств);
- регіональний рівень (регіональні влади, агентства розвитку, торгово-промислова палата, бізнес-асоціації, регіональні банки);
- місцевий рівень (місцева влада, агентства з розвитку окремих територій, торгово-промислові палати, місцеві бізнес-асоціації, міжрегіональні банки, професійні спілки).

ВИСНОВОК

У кожного суб'єкта господарювання та управління є свої цілі і переваги, деякі з них неминуче опиняються конкуруючими або такими, що суперечать. Крім того, слід зазначити нерівноправність суб'єктів і як наслідок отримання доходів одними на шкоду іншим. Це створює передумови для виникнення численних соціально-економічних конфліктів.

З усіх представлених у регіоні суб'єктів лише для регіональних і місцевих органів управління центральним завданням є забезпечення збалансованого і комплексного розвитку підвідомчих підприємств. Тільки цілі регіональних органів мають довгостроковий суспільний характер. Складне завдання цих органів полягає в тому, щоб зуміти об'єднати інтереси всіх суб'єктів регіонального розвитку для вирішення суті проблем регіону.

Предметом регулювання є комплекс взаємопов'язаних проблем, що виникають між суб'єктами господарювання, управління і населенням з приводу ефективного використання ресурсів територій і комплексного розвитку економіки. Завдання регулювання зводяться до того, щоб забезпечувалися: баланс інтересів усіх зацікавлених сторін; безперервне і ефективне функціонування соціально-економічного комплексу регіону; високий рівень життя населення; збалансоване вирішення соціально-економічних завдань і збереження якості навколишнього природного середовища. Всі завдання,

які стоять перед суб'єктами державного регулювання регіонального розвитку можна розділити на чотири блоки: загальнодержавному, економічні, соціальні, екологічні.

Література:

1. Дацій О.І. Зростання якості життя як критерій дій української влади в умовах розвитку інформаційного суспільства // Публічне урядування. — 2016. — № 4 (5) — С. 93—100.
2. Олексенко Р.І. Особливості формування світоглядних цінностей креативних підприємців в умовах глобальних викликів та трендів розвитку сучасного світу. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В. 2017. 228 с.
3. Павленко В.П. Методологічні засади державного регулювання національної економіки: дис.... д-ра екон. наук: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством", Науково-дослідний економічний інститут. Київ, 2015. 366 с.
4. OECD, Better Regulation Practices across the European Union. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264311732-en>
5. Досвід Фінляндії: менше регуляторного навантаження, більше робочих місць. 2018. URL: <http://www.drs.gov.ua/press-room/dosvid-finlyandi-yi-menshe-regulyatornogo-navantazhennya-bilshe-robochyh-mists>
6. Комаха О.О. Проблеми регулювання розвитку малого та середнього бізнесу: досвід Японії та уроки для України. Формування ринкових відносин в Україні. Вип. 5 (1). К., 2012. С. 36—39.
7. Ведение бизнеса 2019. Информационная справка: Европа и Центральная Азия. World Bank Group. URL: https://russian.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Fact-Sheets/DB19/FactSheet_DoingBusiness2019_ECA_Rus.pdf
8. Доклад "Ведение бизнеса" за 2018 год. Европа и Центральная Азия. World Bank Group. URL: https://russian.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Fact-Sheets/DB18/DB18_ECA_Factsheet_RU.pdf
9. Разумова Г.В. Концепція управління змінами регуляторної політики розвитку національної економіки. Економіка та держава. 2019. № 8. С. 58—61. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.8.58.

References:

1. Datsii, O.I. (2016), "Growth of quality of life as a criterion for action of the Ukrainian authorities in the context of the development of an information society", Public administration, Vol. 4 (5), pp. 93—100.
  2. Oleksenko, R.I. (2017), Osobly`vosti formuvannya svitoglyadny`x cinnostej kreaty`vny`x pidpry`emciv v umovax global`ny`x vy`kly`kiv ta trendiv rozvy`tku suchasnogo svitu [Peculiarities of formation of ideological values of creative entrepreneurs in the conditions of global challenges and trends of development of the modern world], FOP Odnorog T.V., Melitopol, Ukraine.
  3. Pavlenko, V. P. (2015), "Methodological principles of national economy foundations of state regulation", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Research Economic Institute, Kyiv, Ukraine.
  4. OECD (2019), "Better Regulation Practices across the European Union", OECD Publishing, Paris, France. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264311732-en>.
  5. State Regulatory Service of Ukraine (2018), "Finland's experience: less regulatory burden, more jobs", available at: <http://www.drs.gov.ua/press-room/dosvid-finlyandi-yi-menshe-regulyatornogo-navantazhennya-bilshe-robochyh-mists> (Accessed 25 September 2019).
  6. Komakha, O. O. (2012), "Problems of regulation of small and medium business development: Japan's experience and lessons for Ukraine", Market Relations Development in Ukraine, vol. 5 (1), pp. 36—39.
  7. Doing Business (2019), "Information: Europe and Central Asia. World Bank Group", available at: https://russian.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Fact-Sheets/DB19/FactSheet_DoingBusiness2019_ECA_Rus.pdf (Accessed 25 September 2019).
  8. Doing Business Report (2018), "Europe and Central Asia", available at: https://russian.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Fact-Sheets/DB18/DB18_ECA_Factsheet_RU.pdf (Accessed 25 September 2019).
  9. Razumova, H. V. (2019), "Concept of management of changes in regulatory policy of the development of national economy", Ekonomika ta derzhava, vol. 8, pp. 58—61. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.8.58.
- Стаття надійшла до редакції 29.11.2019 р.*

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА